

Índex

La fragància poètica de la Joana Raspall	7	El ram	41
Introducció	11	El saüquer	42
		El secret	43
		El taronger	44
Bon dia, Poesia!	16	El vestit de la nina	45
A poc a poquet	17	El xiprer i el salze	46
Ajudeu-me!	18	Els arbres	47
Al bosc	19	Els geranis	48
Al camp	20	Els pensaments	49
Bolets... o carbasses	21	Els pins	50
Boscana	22	En paus	51
Canta amb mi	23	Estiu	52
Carnaval	24	Festa al bosc	53
Cireres	25	Flors d'escardot	54
Cireretes de pastor	26	Flors d'escardot	55
Color de...	27	Flors matineres	56
El bosc	28	Foc	57
El camp florit	29	Fruits secs	58
El cirerer	30	Fulles seques	59
El fanal	31	Gener	60
El gerani	32	Hivern	61
El gra de blat	33	Idil·li	62
El gra de mill	34	Invitació a la fantasia	63
El jardí	35	Juliol	64
El jardiner	36	L'ametller tallat	65
El jardiner urbà	37	L'ametlló	66
El llibre meravellós	38	L'arbre solitari	67
El lliri blanc	39	L'esbarzer	68
El pagès	40	L'eucaliptus	69

Lherba	70	Les violetes	97
Lherbeta	71	Les violetes	98
Lheura	72	Maduixes	99
La confitura	73	Maig	100
La dàlia	74	Març	100
La favera	75	Març, marçot...	102
La fulla	76	Margarides?	102
La gatosa	77	Matinada	103
La llavor	78	Nadal al bosc	104
La maduixa	79	Obsequi	106
La magnòlia	80	Octubre	107
La margarida	81	Primavera	108
La mel	82	Primavera joiosa	109
La molsa	83	Quin color?...	110
La pastoreta	84	Rivalitat	111
La poma vermella	85	Roselles	111
La poncella	86	Roses	112
La porta oberta	86	Setembre	114
La rel	87	Silenci	115
La rosa	88	Súplica	116
La rosa	89	Tarda	116
La selva	90	Un dolç món	118
La vinya	92		
La vinya	93	Complicitats amb els arbres, plantes, flors i fruits de Joana Raspall	121
La violeta	94		
Les fulles	95	Procedència dels poemes	125
Les ginesteres	96	Bibliografia	128

La fragància poètica de Joana Raspall

La poesia de Joana Raspall és curulla de flors, aromes, estacions i plantes. L'antologia de més d'un centenar de poemes que ha confegit un profund coneixedor de la seva obra com és Josep M. Aloy, i que ha aplegat en aquest volum, ens obre les portes d'un jardí literari ben singular. No és la primera incursió temàtica a l'obra de la poeta. De la mateixa manera que ens havia fet una visita guiada al seu zoològic personal, un particular "bestiolari" en què la poeta ens passejava per tota la paleta de les emocions humanes que els animals podien representar, de la indiferència i la inconstància a l'amabilitat, la joia i l'estimació; en aquesta ocasió l'antòleg ens endinsa en l'amor de Joana Raspall per la natura. En la natura i en el pas del temps per la natura i les conseqüències que les estacions també tenen en el paisatge i en els seus elements.

En el més pur estil Joana Raspall, que sempre assoleix un llenguatge i unes imatges que s'adrecen als més petits de manera poètica, però directa; trobem en aquesta antologia el camp i el bosc, la primavera i la tardor, fruites i bolets, flors i plantes... Joana Raspall ha observat la natura i ens la regala sota la forma d'imatges rialleres, lluminoses, afables i amables. És el rostre alegre de la naturalesa el que vol retratar amb les seves paraules.

Pensant sempre en els més petits, la Joana tradueix sentiments complexos com la reacció davant d'un color ("La fulla") o d'una flor que voldríem nostra ("La rosa"¹), o de la necessitat de tenir cura dels arbres i plantes tot regant-los ("La rel"²), amb paraules poètiques i musicals. Alhora, la

1. La rosa

Per fer duradora la gràcia al jardí,
atura la mà!
No cullis la rosa!
La que ara és desclosa
mai més pot florir.

2. La rel

La rel de l'arbre no sap
que jo li estimo les branques
perquè fan ombra l'estiu,
i l'hivern, al foc, escalfen;
perquè puc collir-hi flors
i quan té fruita, menjar-ne.

I no li prenc res de franc!
que quan està assedegada
i els núvols passen de llarg,
sóc l'amic que li dona aigua.

dimensió de profunditat que també trobem en la seva obra, d'aquest anar a l'essència de la vida que es viu tant enfora com endins, apareix en poemes bellíssims com "El secret".

El secret

Qui ha trencat sobre el mar
miralls de tristesa?
Qui ha empedrat els camins
amb rialles i cants?

Potser tu... potser jo...

Qui ha salvat d'entre els blats
una rosella encesa?
Qui ha amagat tremolors
en els astres llunyans?

Potser jo... potser tu...

Qui ha donat tant d'amor
per fer florir la rosa?
Qui ha brodat la nit negra?
Qui ha fet tèbia la neu?

Potser tu... potser jo...

Els mons on somniem
tenen la porta closa.
Jo hi guardo el teu secret
i tu hi guardes el meu.

Rimbaud va voler posar color a les vocals i, fent-ho, inaugurava la vindicació d'una realitat interior, traduïble amb imatges verbals que la presentaven externament. A partir de llavors, la poesia esdevé sensació, impressió, un acte de bellesa estètica. Joana Raspall manté el vincle mimètic perquè s'adreça a un públic majoritàriament infantil, que ha de poder desfer el camí dels mots i acostar-se a la realitat, però omple de color aquest seu jardí particular inventant, fins i tot, el color de l'alegria:

Quin color?...

Quin color té l'alegria?

Jo diria,
el de taronja madura,
el de ginesta florida,
el de rosella del blat...
amb olor fresca d'espígol,
d'aufàbrega i clavells dobles...
i gust, com de ceba tendra,
de raïm, de brot de menta
i rom amb sucre cremat.

Tingui el color de taronja madura, de ginesta florida, de rosella del blat o d'espígol fresc; alegria és el que se sent després de llegir aquest volum. L'alegria que desprèn el ritme lent de la natura, feta paraula i imatge mitjançant els poemes de Joana Raspall, que aprofita tot el seu poder escòpic per mostrar-nos un jardí fet de paraules fragants i d'emocions que ens ensenyen a veure més enllà de la dimensió física i ser capaços d'imaginar l'invisible que ella materialitza a partir del visible. Com al poema "Hivern":

Hivern

Mentre el gebre cobreix
de cristall el brancatge,
enlairem nostre cant,
que el roser sembla mort,
mes la imatge
de la rosa s'està performant
en son cor.

Però jo, com Joan Vinyoli a la "VIII Elegia de Vallvidrera", no voldria pas tancar aquest pròleg que tan amablement m'han convidat a fer en la fredor de l'hivern:

(...) Tant és així que l'àrid
hivern amb què s'obria aquest poema
ha esdevingut, en fer-lo, fèril juny
feliç, afirmatiu, il·luminat,
i tot el blat es torna pa de vida.

Invocaré, doncs, la primavera joiosa, “encesa de sol i cuques de llum” perquè el lector comenci el llibre pel carrer “empedrat de perfum” que els descobrirà tota la fragància poètica de Joana Raspall!

Primavera joiosa

La primavera és encesa
de sol i cuques de llum.
Ve la flor del taronger
i s'emporta la tristesa
cel amunt
per un carrer
tot empedrat de perfum.

Laura BORRÀS CASTANYER
Institució de les Lletres Catalanes

Introducció

Qui és Joana Raspall?

Joana Raspall i Juanola va néixer l'1 de juliol del 1913 al barri barceloní de la Barceloneta. Al cap de tres anys, la família, que vivia al Masnou, es va traslladar a Sant Feliu de Llobregat, on va residir des de llavors.

Als catorze anys va cursar els estudis de comptabilitat i va començar la seva activitat literària, sempre en català. Les seves primeres publicacions van aparèixer a les revistes locals dels anys vint i trenta del segle passat.

Va encapçalar una campanya per demanar una biblioteca infantil a Sant Feliu. El seu amor als llibres la va portar a preparar-se per a les proves d'accés a l'Escola de Bibliotecàries. Va fer les pràctiques a la biblioteca de Vilafranca del Penedès, i, després, en acabar els estudis, també hi va treballar fins al final de la Guerra Civil.

Juntament amb una companya de feina van salvar part del fons de la biblioteca, sobretot els llibres catalans, per evitar que caiguessin en mans dels soldats de Franco. Totes dues van anar amb els llibres fins a la Biblioteca de Catalunya, amb una comitiva de camions de soldats.

Després de la guerra, es va posar a treballar d'administrativa i el 1942 es va casar amb el doctor Cauhé, metge i cap de Sanitat de Sant Feliu, amb qui va tenir tres filles i un fill.

Aviat va reprendre la seva tasca literària i va començar a escriure i a publicar textos en català en els espais tolerats per la censura: Jocs Florals, concursos literaris i festes populars. També va rebre a casa seva tothom qui volia fer classes de català i va començar la creació de les fitxes de mots sinònims, que anys després donarien vida al *Diccionari de sinònims* (1972), el *Diccionari de locucions i frases fetes* (Premi Marià Aguiló de l'IEC 1986) i el *Diccionari d'homònims i parònims* (1988).

La seva tossuderia per apropar la poesia a la gent jove va permetre crear, el 1974, el Premi de Poesia Martí Dot, dirigit a poetes joves. També va promoure la creació de la col·lecció de teatre infantil en català per part de l'editorial Edebé, mitjançant l'escriptura d'una trilogia d'obres teatrals, una de les quals, *L'invent*, va rebre el Premi Cavall Fort 1969.

En l'obra literària de Raspall destaca la poesia i, en concret, la poesia infantil i juvenil, però també ha publicat llibres de poesia per a una franja més adulta. També és autora d'una novel·la, *Diamants i culs de got* (Abadia, 2007), i, més tard, d'*El calaix del mig i el vell rellotge* (Abadia, 2010), un conjunt de dues narracions. El 2008 publicà un recull de relats, *El cau de les hores* (Abadia). L'any 2013, poc abans de morir, El Cep i la Nansa recollí en un sol volum tota la seva poesia lírica sota el títol *Batec de paraules*.

Joana Raspall va morir el dia 4 de desembre del 2013, durant l'any del seu centenari, en què es van organitzar nombrosos actes i celebracions entorn de la seva obra i el conjunt de la seva trajectòria.

La poesia per a nois i noies de Joana Raspall

Joana Raspall va publicar el seu primer llibre de poemes per a nois i noies l'any 1981 amb el títol *Petits poemes per a nois i noies* (Daimon). En aquells moments tenia seixanta-vuit anys! No va ser fins al 1996, quinze anys després d'aquell primer títol, que Baula va publicar el seu segon llibre, *Bon dia, poesia!* Raspall tenia, doncs, vuitanta-tres anys! I a partir d'aquell moment la seva capacitat creadora ja no va tenir aturador: només un any més tard, el 1997, La Galera publicava *Degotall de poemes*, i el 1998 tres editorials van publicar un llibre de Raspall: *Com el plomissol* (La Galera), *Pinzellades en vers* (Baula) i *Versos amics* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat). El 2000 aquesta última editorial va publicar *Serpentines de versos*, i dos anys després, el 2002, La Galera publicava *Escaleta al vent*; el 2003, Baula, *Font de versos*, i La Galera, *A compàs dels versos*. El 2004, quan l'autora complia noranta-un anys, Publicacions de l'Abadia de Montserrat tancava l'edició de la seva obra poètica per a infants amb *Concert de poesia*. Entre el 1996 i el 2004, doncs, havien aparegut deu reculls de poemes.

La mitjana de poemes per llibre es troba entre la cinquantena i la seixantena i la suma total és de 632. Acostumen a estar dividits en apartats temàtics, d'entre els quals destaquen els elements, la natura, el temps, els animals, les plantes, les persones, els sentiments... Sovint en un mateix poema apareixen a la vegada dos o tres d'aquests temes. Aquest conjunt d'onze llibres i 632 poemes constitueixen una mina, un tresor, un niu de sensacions, de petites i agradables manifestacions de bonhomia, d'encoratjament, d'estímuls..., en definitiva, de saviesa, d'una càlida saviesa.

A partir de la publicació de *Concert de poesia* (2004), ja només s'han editat reculls de diversos de poemes i contes ja publicats: *El meu món de poesia* (El Cep i la Nansa, 2011), format per trenta-dos poemes, dels quals trenta ja havien aparegut en altres llibres; Publicacions de l'Abadia de Montserrat publicà dos reculls més: *46 poemes i 2 contes* (2013) i *8 contes i 18 poemes* (2014). Editorial Mediterrània, el recull *Divuit poemes de Nadal i un de Cap d'Any* (2013) i, finalment, cal afegir el *Bestiolari de Joana Raspall* (a cura de Josep Maria Aloy i amb il·lustracions d'Anna Clariana), el primer volum de Nandibú, la col·lecció infantil i juvenil que va iniciar Pagès Editors el 2014.

Característiques de la poesia de Joana Raspall

Els poemes infantils de Joana Raspall tenen uns ingredients que els fan molt atractius i que sempre pretenen implicar el lector. En primer lloc, s'hi observa unes ganes enormes d'escriure, una gran passió per les paraules..., tot i que la poetessa és conscient que les paraules mai no seran prou lluminoses per descriure un paisatge, una mirada o un sentiment.

La seva obra poètica destaca per una visió personal, candorosa i amb espurnes d'il·lusió sobre moments i fets de la vida i del món que ens envolta. Molts dels poemes tenen un regust de cançó tradicional i destil·len alegria i bon humor.

Els poemes tracten sobre temes i sensacions ben païdes i mesurades i, per tant, plenes de saviesa i d'experiència vital, i estan escrits amb delicadesa i amb un vocabulari cuidat i precís, talment com si l'autora s'aturés en determinats moments màgics de la seva vida i els fotografiés amb els seus versos, sempre disposada a oferir-los al lector, de manera gratuïta i generosa. La natura, les plantes, els animals, els elements, el temps, etc., són temes recurrents que els aprofita també per mostrar un esperit solidari i afectuós.

Tot és vida i vitalitat. Qualsevol element, objecte, detall, impressió, sentiment... és motiu per a un nou poema, breu, delicat, senzill, positiu, encoratjador, estimulador, sempre conscient que als mots hi ha l'ànima de tots plegats. Els sentiments de solidaritat, de treball en equip, d'ajuda a qui més ho necessita espurnegen arreu. Tan aviat juga amb les paraules, amb tocs d'humor, com expressa els sentiments més diversos i variats. En molts d'aquests poemes l'humor entremaliat dels protagonistes es proposa arrencar un somriure al lector.

L'obra de Joana Raspall ha estat àmpliament reconeguda especialment durant l'any del seu centenari. Escriptors, crítics, mestres, bibliotecaris, llibreters... i també algun polític li han fet un reconeixement vibrant i d'una calidesa humana com correspon a una autora tan estimada.

Olor de maduixa

A *Olor de maduixa* es parla d'arbres, de plantes, de flors i de fruits. En total es tracta d'un recull de cent tres poemes ordenats alfabèticament pel títol.

La major part dels poemes d'aquest recull —quaranta-tres— es refereixen a les flors, fet que demostra la importància que tenen per a la poeta, que, per cert, va viure a Sant Feliu de Llobregat, la ciutat de les roses per excel·lència. En alguns poemes consta aquesta fidelitat incondicional a les flors. A "Flors matineres" diu: "—Si jo em llevés i no quedessin flors, / ai!, quina pena més gran sentiria!".

És evident, doncs, el pes que té la natura en l'obra de Joana Raspall i el respecte amb què tracta el tema. I és que segons ella la natura és un regal per als humans i com a tal l'hem d'agrair i d'acceptar. Al poema "Al camp" diu: "anar a collir fruita... és tota una festa...". Aquest to festiu també és emprat a "Cireres": "Les cireretes ja pengen de l'arbre / com fanalets d'una festa major...".

A vegades els diàlegs entre les plantes són divertits i emotius com succeeix a "Boscana": "Lull blau del romaní / ha mirat la farigola: / —Et voldries casar amb mi? / Ella tota s'enrojola / i amb un sospir diu que sí...". També a "Idil·li": "La rosa m'ha dit / que està enamorada, / i té sobre els pètals, / com si fos rosada, / tres llagrimetes / del cor afligit".

Les descripcions són recurrents i algunes comparacions, molt precises: "El gran cirerer / és un pentagrama / amb notes vermelles / sobre paper verd" ("El cirerer") i "Tinc un llibre fet / amb pètals de rosa, / esquitxos de mar / i olor de maduixa..." ("El llibre meravellós").

Valors com l'esforç, la humilitat i el respecte són freqüents: "Herbeta petitona, / quin nom deus tenir? Vius arrapadeta / arran del camí. / Per no trepitjar-te / desviaré el pas, / que si no t'aixafo / demà floriràs" ("Lherbeta") i "Camina de puntetes; / el jardí s'ha adormit; no li trenquis el son..." ("Silenci").

Arbres, flors, plantes i fruits, doncs, desfilen l'un darrere l'altre. Quan no és la magnòlia que "em cobreix amb la màgia d'un mantell de

perfum...” és la maduixa “que té la forma d’un cor petit...” o bé el saüquer amb les seves flors com “dolços plats de nata...”, o la llavor que té por que un ocell se l’empassi... o la margarida que “ara diu que sí... ara diu que no...” o les violetes que “són petites, vergonyoses, / no gosen fer gaire olor...” o les glicines que com “fades amb túniques liles / cobricelen el jardí...”.

T’hem donat, estimat lector, unes petites pautes perquè puguis entendre millor aquests poemes i així assaborir-ne la plenitud i sensibilitat. Si en fas una lectura pausada trobaràs més detalls que t’ajudaran a captar tota l’emoció i tota l’energia que Joana Raspall va sentir mentre els escrivia. Passa-t’ho bé i deixa’t endur per la bellesa d’unes paraules escrites per una excel·lent poeta.

Josep Maria ALOY

Bon dia, Poesia!

Bon dia, cel!

Bon dia, terra!

Bon dia, mar!

Bon dia, sol!

Bon dia, vent!

Bon dia, vela!

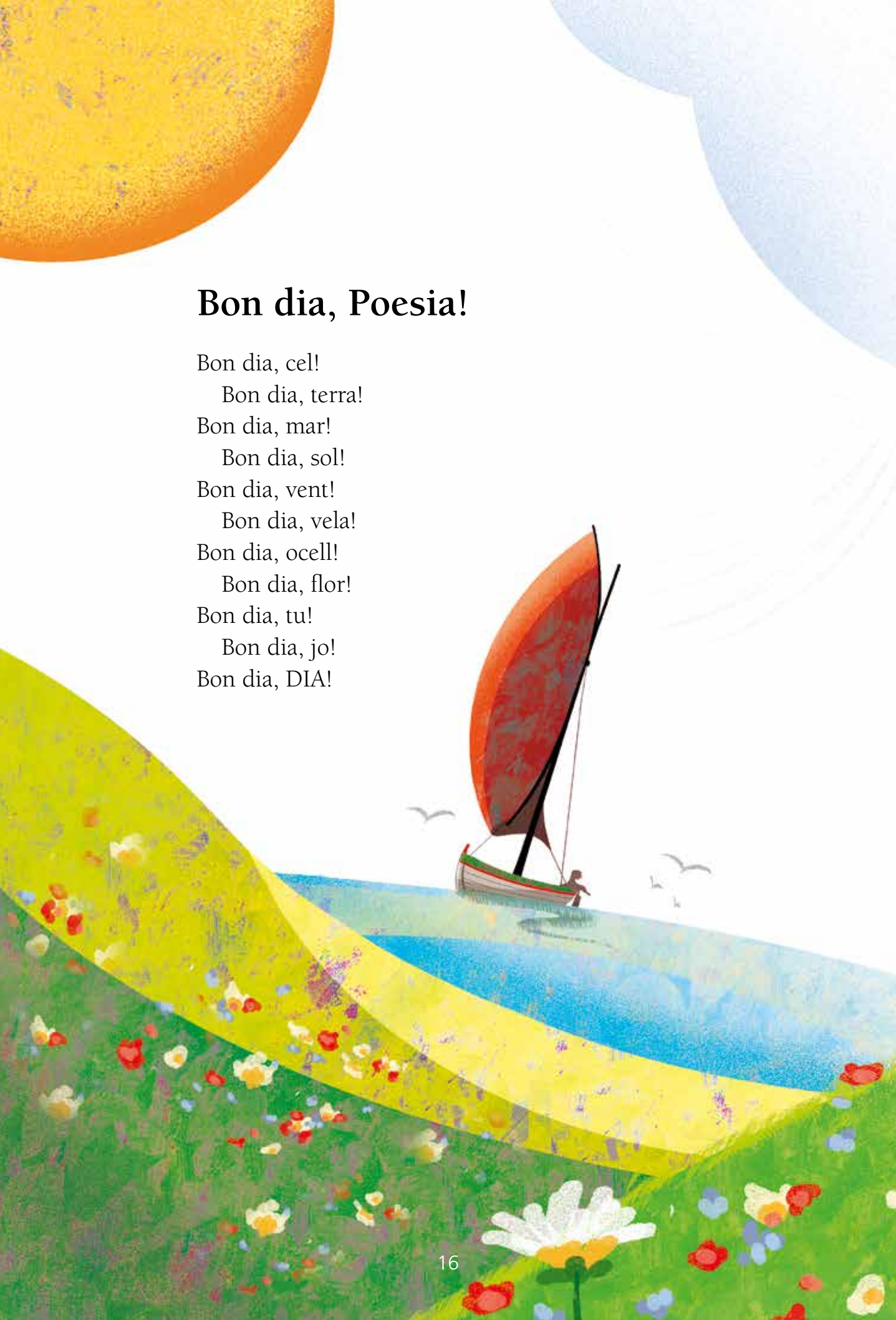
Bon dia, ocell!

Bon dia, flor!

Bon dia, tu!

Bon dia, jo!

Bon dia, DIA!

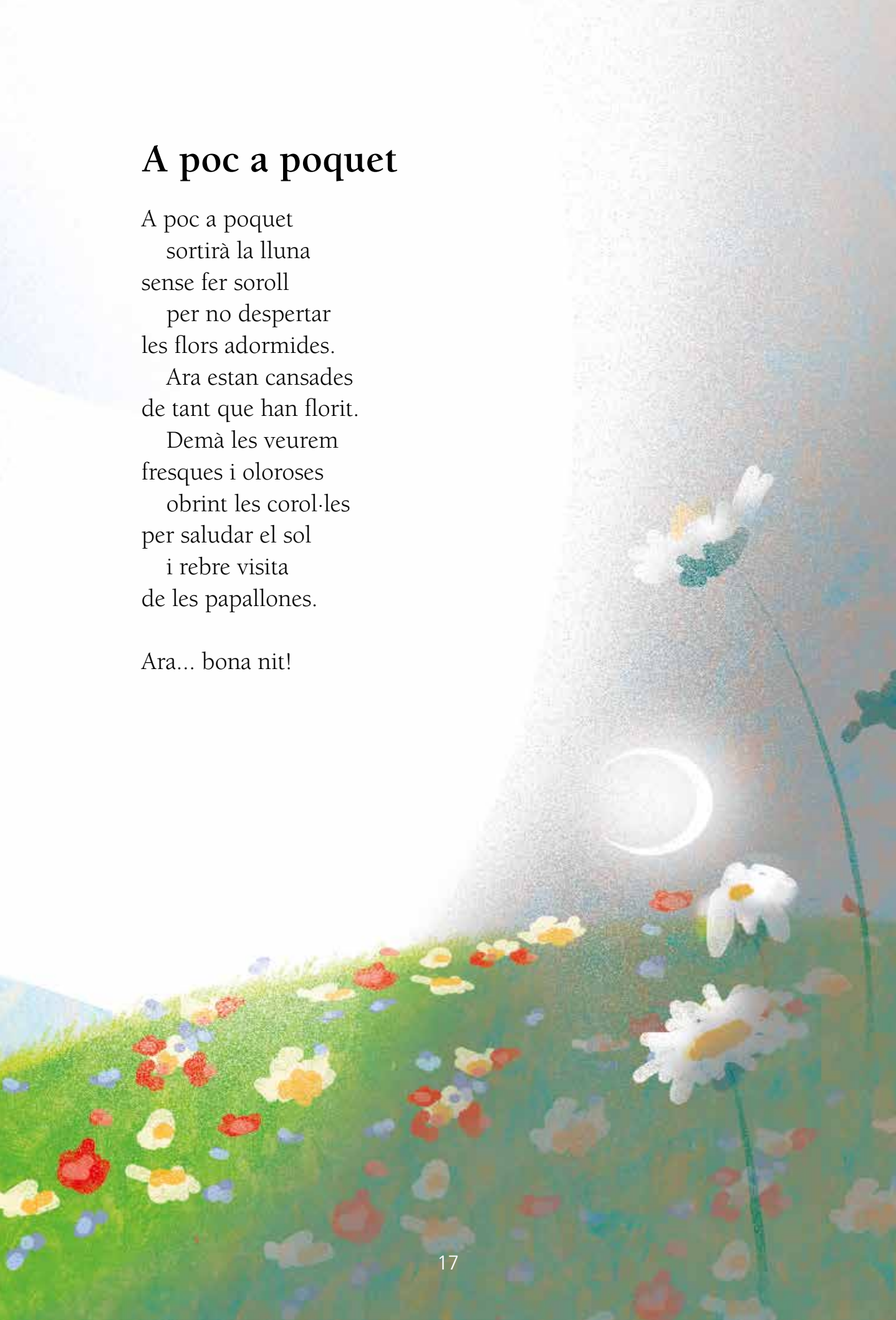
A poc a poquet

A poc a poquet
sortirà la lluna
sense fer soroll
per no despertar
les flors adormides.

Ara estan cansades
de tant que han florit.

Demà les veurem
fresques i oloroses
obrint les corol·les
per saludar el sol
i rebre visita
de les papallones.

Ara... bona nit!

Ajudeu-me!

Cada nit, mentre somnio,
ajudeu-me a fer un jardí
que a les arrels tingui ales
i pugui endur-me'l amb mi!

Amb aletes a l'arrel,
com volarien els pètals
de les roses, des del cel!
Fins que no hagués somniat
quedaria perfumat!

Al bosc

Al matí, que fresca trobo
l'ombra del bosc!
És tota plena de flaires
i de remors.

Al capvespre es torna tebi,
silenciós...

Els pinyons dintre la pinya
s'acosten de dos en dos.